

Därför tvåspråkighet

Alla barn med hörselskada ska tidigt i livet utveckla både svenska och teckenspråk så att de senare kan välja vilken typ av kommunikation de vill använda. Det är valfrihet. På riktigt.

Språkekvationen

Vem är du utan ditt språk? Det är en hisnande fråga. Tillgången till språk är grundläggande för socialt samspel, personlig utveckling och förmåga till abstrakt tänkande. Att utveckla ett språk som barn sker omedvetet och automatiskt. Att det blir svårare senare i livet vet alla som tragglat med glosor, kvällskurser och parlörer. Det är inte heller nödvändigtvis så att det språk man utvecklar som ung eller vuxen får en lika hög nivå som om man utvecklat det från början.

Tvåspråkighet för en person med hörselskada innebär att han eller hon behärskar – och behöver – såväl svenska som teckenspråk. Att vara tvåspråkig ökar delaktigheten i samhället genom att personen som har hörselskadan kan växla mellan språken. Det kan till exempel handla om att använda sig av teckenspråk när hörseltekniska lösningar inte räcker till.

Tvåspråkighet gör barn och unga med hörselskada delaktiga, självständiga och ger oss möjligheten att utvecklas på våra villkor. Vi tycker att alla barn med hörselskada tidigt i livet ska utveckla både svenska och teckenspråk.

Svenska + teckenspråk = delaktighet.

Så ser vår språkekvation ut.

• Dubbel nytta

För barn med en grav hörselnedsättning kan det vara svårt att komma igång med svenskan. Då kan teckenspråket fungera som en språngbräda för svenskan genom att barnet skapar sig begrepp genom teckenspråket. Svenska och teckenspråk gynnar därför varandra i en språkligt kommunikativ utveckling.

Varför tvåspråkighet?

• Mina språk, mitt språk

Det är bra att kunna teckenspråk och stödtecken för att man inte alltid hör allt. Jag använder teckenspråk på tunnelbanan för att andra inte förstår och för att det bullrar.

Jag tecknar med andra döva och hörselskadade. Hemma och i skolan använder jag för det mesta svenska.

Emma är 12 år, använder CI och går i en hörselklass

Det är viktigt att ha ett livslångt perspektiv när det gäller personer med hörselskada. Det är omöjligt att förutspå vare sig hur mycket nytta hörselteknik kan göra för det aktuella barnet i framtiden, eller i vilka situationer det blir svårt för hörseln att räkna till. Det som fungerar i klassrummet är inte nödvändigtvis tillräckligt på rasten, i slöjdsalen eller på kafét.

Kanske är det först vid övergången från gymnasiet till högskolan eller arbetslivet som hörseltekniken inte är tillräcklig vid diskussioner, grupparbeten eller möten. Att i det skedet i livet lära sig teckenspråk för att kunna använda tolk är för de flesta inte ett alternativ.

För att garantera delaktighet i alla typer av situationer, nu och i framtiden, är rätten till tvåspråkighet avgörande. Vi vill att alla barn med hörselskada tidigt i livet ska utveckla både svenska och teckenspråk för att senare kunna göra egna val i vilken typ av kommunikation de vill använda.

Tvåspråkighet & utbildning

På lekplatsen, vid utklädningslådan eller under legobygge är inte den språkliga kommunikationen viktigast. Men när man börjar skolan börjar också samtalet med kamraterna spela en allt större roll. Har man en hörselskada går mycket av energin åt till att avläsa och överhuvudtaget försöka höra vad som sägs. Detta var ett mindre problem under gamla tiders katederundervisning, men leder till minskad delaktighet under grupparbeten och diskussioner. Många elever med hörselskada vittnar om huvudvärk och trötthet efter en dag i skolan. Teckenspråk är en mer intelligent lösning än en värktablet!

På specialskolorna för elever med dövhet eller hörselskada sker undervisningen på teckenspråk och med hörseltekniska hjälpmedel. Elevgruppen där ser idag annorlunda eftersom många barn som föds döva får ett Cochlea implantat inopererat. I och med detta kommer antalet döva barn att sjunka. Det är viktigt att specialskolan fortsättningsvis har en tvåspråkig miljö som tillgodoser barnens behov. Teckenspråk ska vara en självklarhet i specialskolan. De elever som går integrerat i en klass med hörande kamrater bör ha möjlighet till återkommande besök på specialskolorna för att få stimulans i sitt teckenspråk.

• Tvåspråkig trygghet

Jag använder teckenspråkstolkar under föreläsningar, seminarier, lektioner och grupparbeten. Det ger mig en trygghetskänsla då jag hänger med på det som omgivningen säger utan att behöva sitta och anstränga mig för att försöka höra. Det är en optimal studielösning för mig!

Heléne, 22, barndomshörselskadad socionomstuderande

Tvåspråkighet efter skolan

I klassrummet går det många gånger att få till en teknisk lösning med mikrofoner som gör att personen med hörselskada är delaktig. På caféet med vänner eller i simhallen med kompisarna är situationen en annan.

Att kunna fika i en stimmig miljö och kommunicera på teckenspråk med vännerna är en enorm lättnad och gör att man inte behöver kämpa för att höra utan istället kan koncentrera sig på att lyssna. Hörapparater tål inte vatten vilket gör att man i en simhall, som dessutom ofta är dålig rent akustiskt, har ännu svårare att höra. Att här kunna teckna till varandra eller anlita en teckenspråkstolk till crawlkursen är en väg till delaktighet.

Att kunna teckenspråk är också en fördel på arbetsplatsen, även om kollegorna är hörande. Hur välvilligt inställda arbetskamraterna än är kan det vara svårt att få till en teknisk lösning som fungerar på möten eller under studiedagar. Att kunna teckenspråk och använda sig av teckenspråkstolk vid sådana tillfällen är en effektiv lösning för personer med hörselskada.

• Slående siffror

- Det är bara drygt 10 procent av gymnasiesterna med hörselskada som läser vidare på universitet och högskola, jämfört med 45 procent av de hörande som lämnar gymnasiet.
- En av fem elever med hörselskada har icke godkänt i kärnämnen svenska, matematik och engelska.
- Statistik från Hörselskadades Riksförbunds årsrapport 2007

Problem och lösningar

Valfrihet

Problem: Det sägs vara möjligt att få teckenspråk om man vill och att det är valfriheten som styr. I praktiken är det föräldrarna till det hörselskadade barnet som bestämmer om dottern eller sonen ska få lära sig teckenspråk eller inte. Vad händer med barnet om föräldrarna saknar engagemang – eller kunskap – för att ta strid för barnets rätt till tvåspråkighet?

Lösning: Stoppa valfriheten! Teckenspråket är ett måste vid sidan av svenskan. Alla barn med hörselskada måste tidigt i livet få utveckla både svenska och teckenspråk. Det ger individen en valfrihet att välja språk efter sammanhang och miljö.

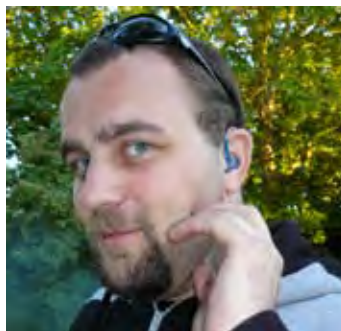
TUFF

Problem: TUFF, teckenspråksutbildning för föräldrar, är en förordning som ger föräldrar till ett barn med hörselskada statligt finansierad rätt till utbildning i teckenspråk. Samma rättigheter finns inte för personen som har hörselskadan.

Lösning: Tuffa till lagen! En lagändring som ger alla personer med hörselskada laglig rätt till teckenspråksutbildning måste till. En sådan lag bör också vara betydligt mer omfattande än den är idag.

• Hur hörs det?

Varje hörselskada är unik och det kan vara svårt att förklara hur man som hörselskadad uppfattar ljud. Hörapparater fungerar inte som kontaktlinser, som i princip återskapar synen för personen med synfel. Hörapparaten förstärker alla ljud, vilket gör att man i klassrummet hör skrapet från kamraternas stolar lika tydligt som lärarens röst.

• Dragplåster

Vi har aldrig sett att det skulle finnas en motsättning mellan svenska och teckenspråk, tvärtom drar språken fram varandra. Emmas första språk är svenska, men vi är helt övertygade om att hon pratar så pass bra som hon gör tack vare att hon tidigt hade tillgång till teckenspråk.

Ulf, pappa till Emma som är CI-opererad

Teckenspråkiga miljöer

Problem: Idag finns det ingen tydlig organisation för hur barn med hörselskada ska få tillgång till teckenspråkiga miljöer. Det gäller särskilt de barn som går individualintegrerade i en skola med hörande.

Lösning: Ansvaret för teckenspråksundervisning och möjlighet till teckenspråkiga miljöer ska ligga på den nya skolorganisationen. Elever som går individualintegrerat ska kunna använda sig av specialskolan som resurscenter för att möta andra barn med hörselskada och stimuleras i sitt teckenspråk. Ansvaret för den tidiga teckenspråksutvecklingen ska ligga på habiliteringen, där teckenspråk ska ingå som en självklar del.

Till sist

De lösningar vi presenterar ovan är såväl moraliskt som ekonomiskt försvarbara. Individer rustade för att möta livet lönar sig och tvåspråkighet ger delaktighet i längden. Därför måste alla barn med hörselskada tidigt i livet få utveckla både svenska och teckenspråk så att de senare kan välja vilken typ av kommunikation de vill använda. Det är valfrihet. På riktigt.

Delaktighet

• Samarbetet

Broschyren är utformad av Unga Hörselskadade, **UH**, i samarbete med:

DBU - Dövblind Ungdom

DHB - Döva och hörselskadade barn

FSDB - Föreningen

Sveriges Dövblinda

HRF - Hörselskadades

Riksförbund

SDR - Sveriges Dövas

Riksförbund

SDU - Sveriges Dövas

Ungdomsförbund

VIS - Vuxendöva i Sverige

Det här är en broschyr om hur tvåspråkighet skapar delaktighet för barn och unga med hörselskada. Vi vill att alla barn med hörselskada tidigt i livet får utveckla både svenska och teckenspråk. För att det ska bli verklighet krävs bland annat en lagändring som ger alla personer med hörselskada rätt till teckenspråksutbildning. Det krävs också att samhället tillhandahåller teckenspråkiga miljöer under barnets uppväxt och skolgång. Svenska + teckenspråk = delaktighet. Så ser vår språkekvation ut.

Frågor och beställning:

Unga Hörselskadade
Box 6605
113 84 Stockholm

Tel: 08 - 457 55 00
Texttel: 08 - 457 55 01

kansli@uh.se
www.uh.se